XXVI. évfolyam. 46. szám. Kecskemét, 1895. november 17.

Előfizetési dij:
helyben házhoz hordva, vidékre postán küldve:
Egész évre - - - - 5 frt – kr.
Félévre - - - - - 2 frt 50 kr.
Negyedévre - - - - 1 frt 25 kr.
Egy szám ára 10 kr.

Előfizethetni a lapra a kiadóhivatalban, valamint a helybeli könyvkereskedésekben.

Egyes példányok kaphatók: a kiadóhivatalban, Fekete Mihály, Metzger B. és Harkay József kereskedésében.

Kéziratok vissza nem adatnak.

Szerkesztői iroda:
II. tized, Plebánia-utcza 8. szám.

KECSKEMÉT

A KECSKEMETI FÜGGETLENSÉGI PÁRT

POLITIKAI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI KÖZLÖNYE.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Hirdetmények
és „Nyilttéri“ közlemények jutányosan számittatnak.

Hivatalos: u. m. városi és birósági 3 frt, — egyházi, egyleti, társulati stb. hirdetmények minden egyes beiktatása 2 frt.

Bélyegdij
minden beiktatás után 30 kr.

Előfizetési és hirdetési dijak fizetendők a kiadóhivatalnál Kecskeméten

Kiadóhivatal:
II. tized, Plebánia-utcza 8. szám.

A gyermekhalandóság ügyéhez.

Lapunk f. évi október 6-iki számában foglalt „A gyermekhalálozás“ czimű czikkemre a város tiszti főorvosa volt szives válaszolni úgy a „Kecskemét“, valamint a „Kecskeméti Lapok“ hasábjain is október hó 20-án. Többszörös utazásom, azonkivül nagy elfoglaltságom gátoltak abban, hogy észrevételeimet megtegyem. No meg az én kedves ischiásom is megkinzott egy kicsit.

Mindenekelőtt nagyon köszönöm a főorvos úrnak azon készségét, hogy igénytelen czikkemet terjedelmes válaszra méltatni szivesked ett. Sőt örvendek is, hogy ez a kis eszmecsere nem a közgyűlésen, hanem a helyi sajtóban folyt le, mivel igy többen hozzáférhetnek annak tanulságaihoz. Mert bizony égető szükség van arra, hogy egészségügyünk gyenge oldalait akként tárgyaljuk, hogy annak lehető legszélesebb körben vegyük hasznát.

Daczára másnemű elfoglaltságomnak s hogy orvos nem vagyok, föltettem magamban, hogy városunk egészségügyével foglalkozni fogok úgy e lap hasábjain, valamint mindenütt, ahol arra alkalom nyilván, szavam fölemelhetem. Teszem ezt teljesen tárgyilagosan és a legnagyobb jóakarattal. Azért igen kérem Kecskeméti Lajos dr. főorvos urat, hogy ne méltóztassék akként érzékenykedni, mint azt válaszában — alább említendő módon — cselekedte.

A főorvos úr válasza első részében a bélhurut főokát a szülők hiányos ápolásában s az egészségtelen táplálkozásban találja, amelyek miatt az orvosi segély egymagában ritkán vezet eredményre. Megengedem. Nem tudom, a táplálkozásba méltóztatik-e beleérteni a vizet? Akár igen, akár nem, állitom, hogy Kecskeméten is a bélhurutnak s más egyéb betegségeknek is jórészben a rossz viz az oka.

Sok panaszt hallunk egyik-másik kútról, s mi sehol sem látjuk laikusok az intézkedést. Vajjon mi akadálya van annak, hogy a fertőzött kútak vizének használata orvosrendőrileg eltiltassék? De az sem irom alá, hogy a szülői gondatlan ápolással szemben tétlenül dugjuk össze kezeinket. Hiszen van mód arra, hogy a legszegényebb népre is hassunk.

Budapesten például évről évre a melegebb évszak elközelgésével minden kapu aljában olvasható a hatóság figyelmeztetése a táplálkozásra, az egészség megóvására nézve. Arra is emlékezem, hogy egyik kolerajárvány alkalmával maga az állam adott ki népszerű füzetecskét e betegség ellen való óvakodásról.

Miért nem inditunk ilyen és más úton hadjáratot a szülői gondatlanság ellen? Azt hiszem, az erre való kezdeményezés és a keresztülvitel is leginkább az egészségrendőri hatóságra tartozik.

Azt mondja a főorvos úr, hogy az ambulatoriumra való tanácsommal elkéstem. Félreértett engem. Én nem az általános ambulatoriumról szóltam. Tudom, hogy ez létezik Kecskeméten, a hiányait is ismerem annyira, hogy legközelebb ezekkel is szándékozom foglalkozni.

Azt emlitettem föl, hogy Hód-Mező-Vásárhelyen gyermek-betegek részére állitottak föl külön ambulatoriumot. És azt kérdeztem, hogy ezt nem lehetne-e nálunk is létesiteni kapcsolatban egy gyermekkórházzal. Ez utóbbit pedig akként értem, hogy fertőző betegség esetén ott, ahol a legszigorúbb elkülönitést a családban keresztülvinni nem lehet, hatósági kényszerrel vitessenek a gyermekek kórházba, s kezeltessenek a szegények ingyen. Erről is bővebben máskor.

A t. főorvos úr ezt állitja: „ha a t. képviselő úr jobban informáltatta volna magát, akkor megkimélte volna városát attól a megszégyenitő és meg nem érdemelt birálattól, amely azon szavaiban foglaltatik stb.“

Hát t. főorvos úr én azt tartom, hogy midőn mindenki elismeri a gyermekhalandóság szomorú viszonyait, akkor az, aki talán általánosabb kifejezést használt, nem szégyeniti meg városát. Mentől jobban belemélyedek e kérdésbe, annál inkább látom, hogy mennyire igazat mondottam azt állitva, hogy a „gyermekhalálozás csökkentése érdekében a semminél is alig történik valamivel több.“ Ez állitást a törvénytelen gyermekek jobb sorsa nem czáfolja meg.

Nincs-e joga bárkinek panaszkodni, amidőn például a t. főorvos úr maga azt mondja, hogy a gyermek-menedékhelyek ügye már forgott a bizottságnál, javaslatot is terjesztett elő a tanácshoz — de „nem tudom, hol akadt meg a tárgy.“ Hát ki tudja, ha Kecskemét th. város tiszti főorvosa sem?

Nem vigasztal engem az sem, hogy egyik évben kedvezőbbek a viszonyok, mint a másikban, mert azt olvasom a m. kir. belügyminiszternek az 1894-ki egészségi állapotokról szóló jelentésében: „a kedvező viszonyok előállását inkább a véletlen művének, mint a hatóságok tevékenységének lehet tulajdonitani.“

Tessék perbe szállni Perczel miniszterrel, hogy ilyen „megszégyenitő“ birálattal illette hazánk egészségügyi hatóságait!

Tisztelt főorvos úr! Ön ellen vádat nem emeltem, személyében nem bántottam. Fölösleges tehát az érzékenykedés. Azért béke velünk s engedje meg kérem, hogy másnak is legyen véleménye az elszomoritó gyermekhalálozási viszonyokról s egyszersmind beleszólása is lehessen, kötelességet teljesitve.

Dr. Horváth Ádám.

A házi kézműipar fejlesztése, tekintettel kis gazdák cselédeire az alföldön.

Irta: Berger Károly Lajos.

Nemzeti létünkkel szemben legmegfelelőbbnek tartjuk azon nemzetgazdasági elvet, miszerint minden ország elegendő magának, ha ipartűző vidékek lakóinak mezőgazdaságot űző lakosság, földmivelést űző vidékek lakóinak iparűző lakosság felel meg irányban.

De megvan-e ez nálunk? — Nincs, de még idővel meglehet!

A hivatásos iparral párhuzamban a mai szűk világban a háziipar a deczentralizált gyáripar alakjában fokról-fokra fejlesztendő a nélkül, hogy a földmivelő népet magától a mezőgazdaságtól és állattenyésztéstől elvonná. – Teljesithető volna ez különösen a téli hónapokban, midőn a gazdasági munkák szünetelni kénytelenittetvén, a népnek a téli hónapok alatt is jövedelmező mellékkeresetet nyújtanának.

Kecskemét város földmivelő lakossága elég jó mód között van, de azért ártani nem ártana annak a kisebb földmivesnek, kis birtokos cseléd jeinek, sőt reá férne télen át egy kissé több foglalkozás, esetleg egy kis mellékkereset is, melyet támogatni első sorban a városnak állana érdekében.

Nézzük csak meg a nyugati germán néptörzsnek egyik kiválóbb ágát, a frankokat, kik a Közép és Alsó-Rajna mellékén (Hollandiában és Belgiumban) kis földjükből élve, űzik e mellett a házipart, mely nekik tisztességes jövedelmi forrást nyujt. — Itt találhatunk gyakran hazai fogalmaink szerint bár csekély számú, nem több mint 20000 lakosú járásokat, közülök a fele érti a házi kézipart s monhatni, hogy ebből él.

Hazai népünk, jól tudjuk, könnyebb viszonyok között élve — értve magát az alföld lakosságát — a kézműipar szükségességét eddig nem érezte, sőt adja Isten, ne is érezze; de érezheti esetleg még szűkebb években, nem értve bele a kivételt megillető városok, nagy és kis községek lakóit, közöttük Kecskemét városa élelmes népét is.

De előre semmit sem lehet tudni s ezért a jövőre kell gondolnunk, mert szőlőt már sok helyen kezdenek újból telepiteni, úgyszintén igyekeznek a gyümölcstermést emelni s két évtized múltán a gyümölcs és a bor ára jóval alacsonyabb lesz, sőt mondhatni, a hegyvidékek borai ismét felül fognak kerekedni. — S épen ezért jó vagyoni állapotok között lévő városoknak kell e tekintetben jó példát mutatva, a többi szűkebb vagyoni állapotok között élő vidékek lakosságát az ily gyakorlati irányú és értékű dolgok elsajátitására serkenteni, hogy bár nekünk nincs szükségünk reá, de hogy tőlünk mások tanúlhassanak, ezért tesszük.

Különösen fontos ezen kérdés a gazdára, kinek cselédje a tél folyamán alig végez produktiv munkát s ez mind másként lehetne, ha heverés helyett az időt valamely nem nagy fáradságot okozó, a kézügyesség kihasználását czélzó, házilag felhasználható, vétel útján pénzkiadást igénylő apró házi felszerelések, egyszerűbb istálói eszközök előállitására forditaná, miket kedvezőbb esetekben saját maga, esetleg gazdája javára eladás útján forgalomba is hozhatna.

Ezen házi iparczikkek készitésének előmozditását czélzó intézmények létesitését társadalmi úton kellene rendezni, szövetkezeti úton lábra állitani hogy ezek által mintegy nemzetgazdasági missziót is teljesitő keresetforrás nyiljék meg a földmivelőnép részére.

Tehát a szakképzés, az előállitott czikkek értékesitése képezné a két sarkpontot, mely közül az egész forogna.

Ez legkönnyebben lenne elérhető — egy ily rendezett viszonyok között lévő város és jómódú népe kölcsönös és jólfelfogott érdekéből kifolyólag, — téli estéken »földmivesek ipartanműhelyében,« hová ösztöndijakkal való támogatással a bejárók kedvét és tanulni vágyását fokozni kellene.

A házi kézműipar fejlesztésénél tekintettel kellene arra is lenni, hogy az alföld földmivelő népének vidékek szerinti része mily kézműiparral foglalkozik a legnagyobb előszeretettel; előállithatók-e ezen termékek ugyanazon a vidéken, s hogy abból a kézműiparból szorul-e az illető vidék behozatalra?

Népünkkel tehát meg kellene kedveltetni azon terméneyk termelését, melyek ily czélokra felhasználhatók, mit egyrészt pénzen képesek értékesiteni, másrészt maguk is feldolgozhatják és esetleg már mint előállitott kész tárgyakat forgalomba is hozhatnak.

Ez természetesen egyszerre nem megy, hanem módot kell találni arra, hogy állami és városi subvenczió mellett ily intézmény létjogosúltságot nyerjen. — Ezen tényező kezdeténél még fizetni is czélszerűnek mutatkozik a földmivelő népet, később, ha e foglalatosságot megkedvelvén, el is sajátitotta a szükségelt kéziügyességet, szorgalma szerint bizonyos munkadijban volna részesithető darabszám és minőség szerint; sőt igen szorgalmas és ügyeseknek mesteri diszoklevél lenne kiállitandó.

Ezzel ha más nem is, de meg volna az erkölcsi győzelem, mert az emberek lassanként megszoknák a házi kézműipar iránti érzéket, mi jövedelmük fokozásához lényegesen hozzájárulna

Fejlesztendő lenne a kosárfűz különféle. neme, karöltve a nemes kosárfűz termelésével; a seprőkötés, ezzel az olasz seprőczirok termelése; apróbb házi és kézi eszközök előállitása, továbbá gyikény és szalmatakaró kötés stb.

A háziipar emelése érdekében a szükséges forgótőkéről, illetőleg pénzről s iparraktári szállitó szövetekezeteknek szövetkezeti uton való alakitásáról kellene képzettársulás utján gondoskodni, – tehát az iparkamara és iparfelügyelőség befolyásával általános társulási szabályok alapján kellene ezt előmozditani, hogy egyfelől tömegesebben és olcsóbban lehessen a nyersanyagokat beszerezni, másfelől hogy ily uton szövetkezeti raktárok létesülhessenek, mely nagyobb tömegben teszi lehetővé az előállitott czikkeknek forgalomba hozatalát.

A földmivelők hitelszövetkezete lenne hivatva arra, hogy olcsó pénzt adjon szükségesetén a hozzá ily értelemben folyamodóknak, s nem szenved kétséget, hogy ez első sorban nagy lendületet adna a kicsibeni gazdálkodásnak s az azzal kapcsolatba hozandó házi kézműiparnak — már e jó nép értelmességénél fogva is.

Tehát munkára kell szólitani télen által is jó népünket, hogy hazánk haladjon, fejlődjék és gazdaggá legyen, mert az előrehaladott kultúra ezt is megkivánja, hogy ne csak a földmivelés terén, hanem minden téren s igy a kézügyesség fejlesztésénél is lépést tartsunk a műveltebb európai nemzetekkel.

SZINHÁZ.

(Komáromy Alajos búcsúja nov. 11-én.)

„Dicsőség bajjal jár,“ — tartja a magyar példabeszéd, s e dicsőség alig kerülhetett volna valakinek nagyobb fáradságába, mint Komáromy Alajos nemzeti szinházi nyugalmazott tagnak, aki odahagyva üllői magányát, közénk jött, Katona szülővárosába, hogy a Bánk-bánban búcsút mondjon a közönségnek. Tehát egy hetven éves ember vállalkozik oly szerepre, mely egy harmincz éves fiatal embernek is fáradságot okoz. Hát még a lelki küzdelem, a tusakodás, mely mindemennek, hosszú időn át előpóstája kellett, hogy legyen oly embernél, aki nyolcz éven át teljes elvonultságban élt, távol a világot jelentő szinpadi deszkáktól. És csakugyan betegség előzte meg e fellépést, betegség, mely könnyen végzetessé vállhatott volna lelkileg, testileg, ha egy erős szervezet, hatalmas lelkierő s páratlan kitartás nem győzedelmeskedik rajta. A lelki tusa tehát diadallal végződött s e percztől fogva Komáromy szinpadi sikere is biztositva volt. Mert ne higyje senki, mintha a közönségnek elnézést kellett volna tanúsitania az ő Bánk-bánja irányában: szép alakja, mely az utczán, koránál fogva görnyedve kerül a szemlélő elé, most teljes magassága szerint emelkedett ki a szereplők környezetéből, s nemcsak ruganyos volt, hanem a kitűnő álcza következtében egész fiatalnak tűnt fel elannyira, hogy a kik nem ismerték, 35—45 éves embert véltek maguk előtt látni. S e részben oly könnyűdség volt minden mozdulatában, hogy ott, ahol rohamot kellett intéznie, azt fiatal ember módjára tehette. Mily szép, mennyire részletezett volt például a nagy jelenet a királynéval szemben, midőn ez a gyiloknak, melyet Bánk bán ellen emelt, maga esik áldozatul. Az átkot gyorsan aprózott, elfolytott hangon mondta ki Ottóra, midőn aztán a királynéval is végzett, kitántorog plasztikusan, amely tántorgás még érdekesebb lett volna, ha a szin az itt megkivántató oszlopzatot is magában foglalja, hogy a művész közbe-közben hozzá támaszkodjék s az egyes oszlopok távlatában mintegy alvajárókénti tűnjék el. Komáromynak teljes plasztikája volt erre, hanem ugynevezett diszleteink nyomorában ilynemű oszlopzatos csarnokkal még nem rendelkezünk, s a város, mely szüntelen Katona Józsefet hordja ajkán, még nem ért rá Bánk-bánhoz méltó szint és stilszerű jelmezeket állittatni elő. Reméljük azonban, hogy az új szinház diszletei és jelmezei közt első helyen Bánk bánéi fognak elkészülni. Mennyi apró árnyalat veszett igy el, melyeket Komáromy a régi nagy művészvilágból hozott magával s a mostani nemzedék hirből sem ismer. Dörgő hang nem áll rendelkezésére, de fogyatkozást sehol se tapasztaltunk s némely fogainak hiánya csak imittamott volt tapasztalható, ellenben, ahol kellett, igazi szenvedélylyel támadt fel hangereje és a susogásig tudta modulálni skáláját. Régi honvéd létére oly kitartással játszott, hogy fiatal művészeknél se tapasztalunk ennyi erélyt oly hosszú műben, mely nagy érzelemvilágánál fogva nem eszmékből, hanem szenvedélyek- és tényekből táplálkozik, amire annyival inkább hivatkoznunk kell, mivel az egész szerepből egy árva szót se hagyott ki, dicséretes módon utánozván őt e részben valamennyi közreműködő. Helyes volt az igazgatónak hivatkozni vendégművészünk katonáskodására, s midőn az egész személyzet jelenlétében s a nagy közönség zajongó tapsai között átnyujtották neki a szép babérkoszorút, jól esett tudnunk, hogy felerészben a régi honvéd, felerészben a művész van jutalmazva. Mily rengeteg idő is folyt le, mióta Komáromy a dolog nehezebb végét fogta meg, s amikor kényelmesen művészkedhetett volna a nemzeti szinházban, önmegtagadással harczolni ment a hazáért. Ez az erkölcsi bátorság hasznára vált későbbi művészi pályáján, s ez az erkölcsi bátorság ösztönözte őt arra, hogy még egyszer a közönség elé tépjen: az biztositotta mostani nagy sikerét. A súgót egyetlenben egyszer se vette igénybe, ami a többi közreműködőt is erélyre serkenté s bizonyára onnan magyarázható meg, hogy emlékező tehetségét teljes mivoltában tudta megőrizni, ami annyival bámulatosabb, mivel a mémoria sok embernél már 40—50 év körül elveszti tevékenységét.

Ismételjük, hogy Komáromy játéka az igazság közvetlenségével hatott s igy vésődött emlékébe ama nagy közönségnek, mely őt kezdettől végig a legnagyobb figyelemmel, a legnagyobb élvezettel hallgatá.

A többi közreműködőről ez uttal nem szólhatunk.